

ТРОМЕСЕЧНО ИСТРАЖИВАЊЕ ТРГОВИНЕ НА МАЛО

ПРАВНИ ОСНОВ

- Закон о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/2009)
- Програм званичне статистике у периоду од 2011. до 2015. године („Службени гласник РС“, број 23/2011)

МЕТОДОЛОШКЕ ОСНОВЕ

Циљ статистичког истраживања

Циљ тромесечног статистичког истраживања трговине на мало је да се обезбеде коначни подаци о промету робе у трговини на мало који се користе за:

- праћење обима и динамике кретања промета;
- анализу ефеката мера трговинске политике;
- анализу обима и промена у структури личне потрошње;
- анализу обима и промена у структури начина плаћања и сезонских карактеристика потрошње;
- за анализу обима и структуре промета по трговинским гранама делатности.

Резултати истраживања се односе на промет остварен од трговине на мало (област 47 Класификација делатности 2010) у Републици Србији, према статистичким територијалним јединицама („Службени гласник РС“, бр. 109/09, и 46/10). У питању су подаци за функционалне целине, који чине ниво региона, и то: 1. *Београд*, 2. *Војводина*, 3. *Шумадија и Западна Србија*, 4. *Јужна и Источна Србија*, 5. *Косово и Метохија*, а на вишем нивоу статистичке територијалне јединице су: Србија – север и Србија – југ.

Извештајне јединице, статистичке јединице

Извештајне јединице су:

1. Привредна друштва (предузећа) која су, према Класификацији делатности (2010), разврстана у делатност трговине на мало (област 47);
2. Привредна друштва (предузећа) која су, према претежној делатности, разврстана у друге делатности, али обављају и трговину на мало.

Истраживањем су обухваћена, на основу критеријума величине прихода (извор: финансијски извештаји предузећа), сва велика и средња предузећа, из области 47, док су мала изабрана методом случајног узорка.

Обухват истраживања и основни елементи узорка

Основни скуп

Основни скуп формиран је на основу података Статистичког пословног регистра, стање крајем 2010. Обухватао је све активне пословне субјекте из области трговина на мало (област 47 КД 2010).

Овако формиран основни скуп садржао је 6084 јединице.

Оквир за избор узорка

Из основног скупа (без буџетских корисника) искључено је 1506 јединица чији је промет једнак нули или код којих не постоји податак о промету. Затим су из скупа преосталих јединица, од малих пословних субјеката (на основу финансијских извештаја), искључени они чији је промет био мањи од 100 000 динара РСД. Формирани скуп обухвата 69% јединица и 98% промета основног скупа.

Овом скупу јединица прикључено је 34 буџетских, као и 37 пословних субјеката чија претежна делатност није трговина на мало, а које су оствариле значајан промет у овој трговини.

Формирани оквир за избор јединица у узорак је износио 4578 јединица.

Стратификација

Јединице оквира стратификоване су:

- према томе да ли су пописне или не;
- према величини на основу финансијских извештаја;
- према номенклатури статистичких територијалних јединица (НСТЈ 2);
- према групама делатности КД (2010).

Пописне јединице чине: велики и средњи пословни субјекти (критеријуми величине на основу финансијских извештаја), буџетски корисници, пословни субјекти чија претежна област делатности није 47 КД (2010), као и највећи међу малим пословним субјектима, према величини промета. Избор малих пословних субјеката који се пописују извршен је Hidirolou-вим алгоритмом, за задани ниво грешке (коэффициент варијације) од 0.2 за оцену тотала промета по територијалним класама.

Од 4578 јединица у оквиру за избор узорка, 339 је пописних (202 великих и средњих, 34 буџетских корисника, 37 пословних субјеката чија претежна делатност није трговина на мало и 66 малих пословних субјеката). Од преосталих 3966 бира се случајан узорак.

Применом Bethel-овог алгоритма, алоциран је узорак од 1985 јединица, укључујући и пописне јединице.

Алокација

Алокација је урађена применом Bethel-овог алгоритма. С обзиром на то да се у ТРГ-у 16 резултати публикују на нивоу 42 робне групе, помоћна променљива била је оцењени промет по кварталима и по робним групама за Србију. Ова информација добијена је из истраживања, спроведеног у прва три квартала 2010. године.

Уз помоћ SAS макроа CLAN, за сваки квартал, по стратумима, израчуната је оцена промета по робним групама, као и варијанса.

Улаз за Bethel састојао се од шифре стратума, броја јединица у стратуму (из оквира за 2010. годину), као и просечног промета за сваку од 42 робне групе на нивоу стратума, где је просек израчунат као количник суме промета по робним групама у сваком кварталу и броја квартала (у овом случају то је 3). Такође, на истом нивоу имали смо и просечну стандардну девијацију, која је одређена на сличан начин као и просечни промет по робним групама. Алоцирани број јединица по стратумима био је 2314.

Оцењивање

Horvitz-Thompson-ове оцене тотала израчунате су по стандардном поступку за стратификован узорак са случајним избором јединица унутар стратума. Тако су оцене тотала израчунате сумирањем пондерисаних вредности из узорка, при чему је пондер за јединице истог стратума једнак количнику броја јединица у стратуму и броја јединица у узорку. Првобитни пондери су кориговани за неодговор.

Метод, време и извори за прикупљање података

Истраживање се спроводи извештајним (поштанском) методом. Свака извештајна јединица, на основу упутстава на упитнику и сугестија статистичара, попуњава образац ТРГ-16, користећи књиговодствену и осталу потребну документацију.

Обрасце и упутства извештајна јединица добија од надлежне статистичке службе.

Извештајне јединице попуњене обрасце достављају надлежној организационој јединици Завода за статистику (према територијалној регистрацији предузећа). Рок за доставу материјала је до 15. у месецу, по завршетку анкетног периода (тримесечја).

Обавеза заштите индивидуалних података

Обавеза заштите индивидуалних података извештајних јединица заснива се на члану 3 одредбе о заштити давалаца података, као и члановима 44, 45, 46, 47, 48 и 49 одредбе о поверљивости Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/2009).

Списак и дефиниције основних обележја коришћених у истраживању

ПРЕДУЗЕЋЕ је привредно друштво, односно правно лице које оснивају правна и/или физичка лица ради обављања делатности у циљу стицања добити. Могу бити организована у форми: ортачка друштва, командитна друштва, акционарска друштва и друштва с ограниченом одговорношћу, и у складу са законом којим се уређују привредна друштва.

ТРГОВИНА је скуп активности промета робе и услуга у циљу остваривања добити или неког другог друштвено-економског ефекта.

ТРГОВИНА НА МАЛО Обухвата делатности из области 47 КД (2010), што подразумева промет робе у трговини на мало (изузев промета моторних возила и делова). Под *урогајом робе на мало* подразумева се продаја робе крајњим потрошачима (првенствено становништву за личну потрошњу, за употребу у домаћинству и правним и физичким лицима која купују робу да би је користили за обављање делатности). У промет робе на мало укључује се и продаја робе становништву *са консигнација*, било да се обавља из складишта, или из продавница.

ПРОМЕТ у трговини на мало обухвата остварени приход (промет), тј. фактурисану вредност од продаје робе и услуга. У вредност продате робе укључује се вредност пореза на додату вредност (ПДВ) који је урачунат у продајну цену купцима, а искључује се сваки промет опреме и објеката који су својина предузећа (Закон о порезу на додату вредност).

РОБА је производ индустрије, пољопривреде, занатства или друге делатности, као и интелектуална (индустријска и ауторска) права и друга права подобна за продају или куповину, укључујући и хартије од вредности. Основна карактеристика робе јесте да је намењена за продају.

ПДВ је општи порез на потрошњу који се обрачунава и плаћа на испоруку добара и пружање услуга у свим фазама производње и промета добара и услуга, као и на увоз добара, осим ако законом није другачије прописано.

ПДВ се обрачунава и посебно исказује на фактури коју плаћа купац робе или корисник услуге.

ПРОДАЈНИ ПРОСТОР У ТРГОВИНИ је површина која је намењена за продају и излагање робе. Обухвата простор у који потрошачи имају приступ, а који заузимају пултови и излози, као и простор који користе продавци. Продајни простор не обухвата канцеларије, простор за складиштење и припрему робе, степениште и остале просторије за запослено особље. Продавница је локал (просторија) или посебан објект у коме се прима, излаже и продаје роба на мало. *Не смањрају се ђродавнициом:* аутомати, тезге на пијацама или уличним тротоарима, покретне продавнице, складишта и стоваришта предузећа из којих се врши продаја робе на мало, као ни отворени продајни простор.

У ПРОМЕТ ПО НАЧИНИМА ПЛАЋАЊА обухвата вредност продате робе „за гоџов новац” која је плаћена: домаћом и страном валутом (прерачунатом у динаре), чековима по текућим рачунима грађана и новчаним боновима свих врста, као и преко картица за неготовинско плаћање. Начин плаћања „на ђоџрошачки кредиџ” обухвата вредност робе коју су купцима одобриле банке, трговинска и друга предузећа, у моменту испоруке робе купцима. Код начина плаћања „вирманом и на бариране чекове усџанова и ђредузећа”, уписује се вредност продате робе за коју је наплата извршена путем вирмана или барираног чека установа и предузећа.

ЗАЛИХЕ у трговини на мало обухватају вредност залиха које се налазе у продавницама и магацинима предузећа са стањем на крају тромесечја, обрачунате по продајним ценама и укључују порез на додату вредност.

ПРОМЕТ У ТРГОВИНИ НА МАЛО са ПДВ-ом, ПО РОБНИМ ГРУПАМА представља вредност продате робе у трговини на мало према продајном асортиману производа и распоређен је на 41 робну групу. Издвојене робне групе су усклађене са Класификацијом производа по делатности (CPA) до петомесног нивоа за посматрано тромесечје.

Ниво репрезентативности података (џџериџоријални и КД 2010)

У складу са величином броја јединица у узорку, подаци су репрезентативни:

- за број продајних објеката;
- за број запослених;
- за територију Републике Србије и територијалне јединице (НСТЈ 1 и 2);
- за трговинске гране, у оквиру области 47 КД (2010);
- за робне групе.

Најомена: Републички завод за статистику од 1999. године не располаже подацима за АП Косово и Метохија, тако да они нису садржани у обухвату података за Републику Србију (укупно).

Усаглашеност са међународним препорукама, стандардима и праксом

У 2011. године се примењује:

- КД 2010 (NACE rev. 2);
- организациони принцип (обухваћен укупан промет извештајних јединица регистрованих у трговини на мало);
- нови дефлатор (индекс потрошачких цена);

Дефиниције основних варијабли и методологија обрачуна резултата (апсолутни подаци, индекси у текућим и сталним ценама) делимично су усклађени са препорукама Евростата у области краткорочних индикатора (Council Regulation No 1165/98).

ОПИС ОРГАНИЗАЦИЈЕ ИСТРАЖИВАЊА

Органи за спровођење истраживања (*одговорни произвођач званичне статистике*)

- Републички завод за статистику: Одељење за статистику трговине, угоститељства и туризма, Група за статистику унутрашње трговине у Београду, Одељење за статистичке послове у Сектору за статистику АП Војводине и подручна одељења у Зрењанину, Новом Саду, Сремској Митровици, Панчеву, Суботици, Шапцу, Зајечару, Лесковцу, Краљеву, Нишу, Ваљеву, Смедереву, Ужицу, и Крагујевцу.
- Градски завод за информатику и статистику, Београд.

Обавезност давања података

- Обавеза давања података заснива се на члану 26, а казнене одредбе за одбијање давања података или давање непотпуних и нетачних података на члану 52 Закона о званичној статистици („Службени гласник РС“, број 104/2009).

Роковник основних фаза спровођења истраживања

(*укључујући његово објављивање*)

- Рок да извештајна јединица достави попуњен упитник ТРГ-16 надлежном статистичком органу је 15. у првом месецу, по завршетку посматраног тромесечја, осим за четврто тромесечје када је рок 05. у другом месецу (фебруар), по завршетку тромесечја.
- Статистичка подручна одељења и Градски завод за статистику Београд, последњег радног дана сваког првог месеца за протекло тромесечје, достављају логички и рачунски контролисан статистички материјал Одељењу за статистику трговине, угоститељства и туризма у РЗС-у.
- Републички завод за статистику објављује резултате о трговини на мало 75 дана по завршетку сваког тромесечја.

ИНСТРУМЕНТИ ИСТРАЖИВАЊА

Упитник и упутство за попуњавање упитника

При спровођењу тромесечног истраживања трговине на мало користи се образац „Тромесечни извештај трговине на мало“ (ТРГ-16).

Образац са упутством се налази на веб-сајту Републичког завода за статистику, www.stat.gov.rs.

Списак номенклатура и класификација које се користе у истраживању

(*са обавештењем где се могу пронаћи*)

- Класификација делатности (2010)
 - Класификација производа по делатности
- (Класификације се налазе на веб-сајту Републичког завода за статистику, www.stat.gov.rs)

Списак публикација у којима се објављују методологија и резултати

истраживања (*у штампаном облику и/или на интернету*):

- Саопштење – Унутрашња трговина у Републици Србији (ПМ11);
- Месечни статистички билтен;
- Трендови;
- Веб-сајт Републичког завода за статистику;
- Статистички годишњак Републике Србије.

(Публикације се налазе на веб-сајту Републичког завода за статистику, www.stat.gov.rs)

Контакт особе – Соња Радоичић, локал 216
Данијела Младеновић, локал 315